

5. BÖLÜM

KAYIT YÖNTEMLERİ

BASİT KAYIT YÖNTEMİ:

Ticari işlemlerin kaydında basit (tek taraflı) kayıt yöntemi v çift taraflı (muzaaf) kayıt yöntemi olmak üzere iki yöntem söz konusudur. Tek taraflı kayıt yönteminde ticari işlemin önemli görülen tek yönü kaydedilir ve izlenir. Basit kayıt yöntemi ticari işlemlerin iki yönünden sadece önemli görülen bir taraf kayıtlara geçirilmektedir. Bu nedenle bu yöntem tam anlamıyla, eksik iki yönlü kayıt yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

ÇİFT TARAFLI KAYIT YÖNTEMİ:

Ticari işlemlerin temel muhasebe denklemi yardımıyla takibinde ayrıntılı olarak izah edildiği gibi, ticari işlemler tek taraflı olmaz. Çift taraflı kayıt yöntemi, ticari işlemler sonucu ortaya çıkan karşılıklı bu ilişkilerin (en az iki taraf) her iki yönünün de kayıtlara geçirilmesi esasına dayanır.

TUTULMASI GEREKEN DEFTERLER

Muhasebede ticari işlemler tutulması gereken defterlere usulüne uygun şekilde kaydedilmelidirler. Kanunlarımızda tüccarlar defter tutma bakımından iki sınıfta ayrılmış bulunmaktadır. Bunlardan birinci sınıf tüccarlar bilanço esasına göre , ikincisi sınıf tüccarlar ise işlem hesabı esasına göre defter tutarlar.

Bilanço esasında tutulması gereken defterler;

- 1-) envanter ve bilanço defteri
- 2-) yevmiye defteri
- 3-) defteri kebir
- 4-) diğer defterler

ENVANTER VE BİLANÇO DEFTERİ:

Bu defterde ilk kayıt işe başlama tarihinde yapılır. Bu tarihte, envanter ve bilanço defterine açılış envanteri ile açılış bilançosu kaydedilir. Her hesap dönemi sonunda çıkarılan envanter ile bilanço ve gelir tablosu da bu deftere kaydedilir.

ENVANTER VE BİLANÇO DEFTERİ			
SIRA NO:	AÇIKLAMA	TUTAR	TOPLAM

YEVMIYE DEFTERİ:

Bu defterde ticari işlemler, herhangi bir tasnife tabi tutulmadan tarih sırasına göre alt alta kaydedilirler. İşlemler iki çizgi arasına yazılır. Buna 'yevmiye' denir. Yevmiye defterine ilk madde olarak açılış kaydı yapılır. Daha sonra dönem içerisindeki ticari işlemler ortaya çıktıkça tarih sırasına göre yevmiye defterine kaydedilirler.

DEFTERİ KEBİR:

Defter-i kebir, günlük defterin hesap gruplarına göre tasnif edilmiş bir şeklidir. Yevmiye defterine tarih sırasına göre alt alta maddeler halinde kaydedilen ticari işlemler, defter-i kebirde aktarılırken her işlem ilgili olduğu defter-i kebir hesabına kaydedilir.

BORÇ

.....HESABI

ALACAK

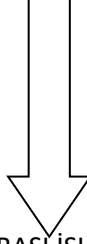
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Defter-i kebirin şekli yukarıdaki gibi olmakla beraber derslerde temsili olarak 'T' şeklinde kullanılır.

ÇİFT TARAFLI KAYIT YÖNTEMİNİN AŞAMALARI

Her muhasebe döneminde aynı işlemler tekrarlanır. Bu nedenle her dönem yapılan muhasebe işlemlerini kolay anlayabilmek için önce bu işlemler bir şema yardımıyla toplu olarak gösterilecektir. Bu amaçla düzenlenen şema 'muhasebe akım şeması' olarak adlandırılmaktadır. İşletmede bir dönem içerisinde yapılan tüm işlemleri toplu olarak gösteren şemaya muhasebe akım şeması denir.

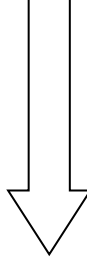
MUHASEBE AKIM ŞEMASI

DÖNEM BAŞI İŞLEMLERİ

- 1- envanter defterine kaydı
- 2- envanter defterine kaydı
- 3- kebir kayıtları

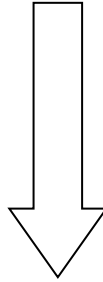
- Dönem başı envanteri- sonuçların
- Envanterden bilançonun çıkarılması-
- Hesapların açılması- yevmiye ve defter-i

DÖNEM İÇİ İŞLEMLERİ

- 1- düzenlenmesi
- 2- defter-i kebir kayıtları
- 3-

- İşlemlerin analizi- belgelerin
- Dönem içi işlemlerinin kaydı- yevmiye ve
- Aylık kontrol mizanlarının düzenlenmesi

DÖNEM SONU İŞLEMLERİ

- 1- Genel geçici mizan düzenlenmesi
- 2- Dönem sonu envanteri
- 3- Kesin mizan düzenlenmesi
- 4- Hesapların kapatılması

RAPORLAMA İŞLEMLERİ

- 1- Dönem sonu bilançosunun düzenlenmesi
- 2- Gelir tablosunun düzenlenmesi
- 3- Diğer finansal tablo ve raporların düzenlenmesi

DÖNEM BAŞI ENVANTERİ:

Birinci bölümde işletmenin sahip olmuş olduğu tüm varlıklar kaydedilir.

İkinci bölümde işletmenin o andaki borçları, kısa vadeli borçlardan başlamak üzere kaydedilir.

Üçüncü bölümde net servetin (öz sermayenin) hesaplanması oluşur.

ENVANTERDEN BİLANÇO ÇIKARILMASI

Envanter işlemleri tamamlandıktan sonra sıra bilançonun düzenlenmesine gelir. Bilançonun düzenlenebilmesi için; varlıklarının borçlarının ve sermayesinin doğru bir şekilde tespit edilmesi gerekir. Bu tespit işlemi envanter işlemleri ile yapılmaktadır. Bilanço 'envanter ve bilanço defteri' nde envanter işlemlerinin bittiği yerde düzenlenir.

HESAPLARIN AÇILMASI- YEVMİYE VE DEFTERİKEBİR KAYITLARI

Dönem başı envanteri çıkarılıp bilanço düzenlendikten sonra, ticari işlemlerin hesaplarda takip edilmesi için, bilanço kalemlerinin ilgili oldukları hesaplara nakledilmesi gerekir. Ancak bu nakil işi doğrudan doğruya bilançodan hesaplara yapılmamaktadır. Bunun için bilanço kalemleri önce yevmiye defterine kaydedilir. Bu şekilde dönem baş bilançosunun yevmiye defterine ilk madde olarak kaydedilmesine 'açılış maddesi' denir. Daha sonra açılış maddesindeki tüm kalemler ayrı ayrı ilgili oldukları hesaplara aktarılırlar. Bu aktarma işleminden sonra hesaplar açılmış olur.

DÖNEM İÇİ İŞLEMLERİNİN KAYDI-YEVMİYE VE DEFTERİKEBİR KAYITLARI

Açılış kaydından sonra dönem içerisinde ortaya çıkan ticari işlemlerde tarih sırasına göre önce yevmiye defterine maddeler halinde kaydedilirler. Bu kayıtlar esasında da borçlandırılacak hesaplar madde yerinin sol tarafına, alacaklandırılacak hesaplar ise sağ tarafa kaydedilirler. Dönem içerisinde yapılan tüm yevmiye kayıtları da açılış kaydında olduğu gibi ilgili defter-i kebir hesaplarına aktarılırlar.

Yevmiye kayıtlarında en azından bir hesap borçlandırılıp diğer bir hesap alacaklandırılabilmesi gibi, bir hesabın borcuna, birkaç hesabın alacağına veya birkaç hesabın borcuna, bir hesabında alacağına kayıt yapılabilir. Bu kayıt şekillerinden birincisine 'basit madde', ikincisine 'bileşik madde' ve üçüncüsüne de 'karışık madde' denir.

GENEL GEÇİCİ MİZANIN DÜZENLENMESİ

Çift taraflı kayıt yönteminde belirli tarihlerde yevmiye defterindeki kayıtların defter-i kebire doğru olarak geçirilip geçirilmediğinin kontrol edilmesi gerekir. Bu amaçla düzenlenen cetvellere mizan denir. Mizanlar düzenlendiği tarihe kadar yapılmış olan tüm kayıtlarla ilgili hesapların en son durumlarını toplu olarak gösterirler. Bunlardan aylık kontroller için düzenlenenlerine 'AYLIK KONTROL MİZANI' 12. Ayın sonunda envanter işlemlerinden önce düzenlenen mizana 'GENEL GEÇİCİ MİZAN' yine on ikinci ayın sonunda ancak envanter kayıtlarından sonra düzenlenen mizana da 'KESİN MİZAN' denir.

KESİN MİZANIN DÜZENLENMESİ

Kesin mizamanın düzenlenmesi için yine bütün hesapların borçlu ve alacaklı sütunları yeniden ayrı ayrı toplanır. Bulunan toplamlar kesin mizan cetvelinde, geçici mizanda olduğu gibi, ilgili hesapların karşılarında ilgili sütunlar kaydedilir.

TEMEL FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİ (DÖNEM SONU BİLANÇOSU KAR ZARAR CETVELİ ve GELİR TABLOSUNUN DÜZENLENMESİ)

Kesin mizanda borç kalanı veren hesaplar bilançonun aktifine, alacak kalanı veren hesaplar ise bilançonun aktifine, alacak kalanı veren hesaplar ise bilançonun pasif tarafına kaydedildiğinde dönem sonu bilançosu düzenlenmiş olur.

Kar – zarar cetveli defterikebirdeki "690 Dönem Karı veya Zararı" hesabının değişik bir kopyasından başka bir şey değildir. Bu nedenle kar-zarar cetvelini düzenleyebilmek için; dönem karı veya zararı hesabının borcundaki gider kalemleri kar-zarar cetvelinin **giderler tarafına (sol taraf)**, hesabın alacağındaki gelir kalemleri ise kar-zarar cetvelinin **gelirler tarafına (sağ taraf)**, kaydedilirler. Daha sonra cetvelin giderler ve gelirler kısmındaki rakamlar ayrı ayrı toplanır.

HESAPLARIN KAPATILMASI – YEVMİYE ve DEFTERKEBİR KAYITLARI

Hesabın kapanmış olması demek o hesabın borç ve alacak toplamlarının birbirine eşit olması demektir. Envanter kayıtları esnasında sonuç hesapları kendiliğinden kapanacaktır. Bilanço hesaplarının bir kısmı dönem içinde veya envanter kayıtları esnasında kendiliğinden kapanmış olabilir. Dönem içerisinde veya envanter kayıtları esnasında birçok hesap kendiliğinden kapanacaktır. Kapanmayan bilanço hesaplarının bir kısmı borç diğer kısmı ise alacak kalanı verecektir. Dönem bittiğinde bu hesapların da kapatılması amacı ile dönem sonunda yevmiye defterine bir kayıt yapılır. Hesapların kapatılması amacı ile dönem sonunda yevmiye defterine yapılan bu kayda "kapanış kaydı" denir.